

יכוח בין דינאלה שמי

ענת זיווית יקרית,

מאז פירסום הפרק הראשון במדור "איך להיות הורה", אני קוראת אותה. בהתחלה קראתי רק בריפוף, מאחר והפרקים הראשונים עסקו בכעויות של ילדים קטנים, וילדי הפרטים גדלו קצת.

שני הפרקים האחרונים עסקו בכעויות של ילדים יותר גדולים, ועל כן קראתי אותם בעיון רב, במיוחד את "אל תתערבו במריבות שלהם" (העולם הזה 22.2.89).

אני מודה שבפסיכולוגיה אני חל־שה, אבל לעומת זאת במריבות בין ילדים יש לי דוקטוראט. 10 שנים של מריבות בין שני בניי כל־כך השכילו אותי בנושא זה, עד שאני מרשה לעצמי לתרום לכם מעט מדיעתי — לא התיאורטיות, אלא המעשיות.

● המריבות בין ילדים כאות כעויות קר כדי למשוך את תשומת ליבם של

ההורים, אתן אומרות. ואני אומרת: לא נכון! המריבות בין הילדים באות כי כל אחד מהם רוצה במשהו אחר, וכמינהג הילדים הוא רוצה אותו עכשיו ומשך כת תשומת־לב ההורים היא רק נספח של האירוע.

● אילו היה ההורים הכוח להסתכל במריבות ילדיהם מן הצד, הם היו רר אים שהילדים מפסיקים אחרי זמן את המריבות, אתן אומרות. גם על זה אני אומרת: לא נכון! המריבות תסתיים כש אחד הצדדים ינצח בה — ועל פי רוב ינצח בה הגדול והחזק.

● הילדים רבים, וכך הם לומדים להתמודד עם רברים. כך הם לומדים מה זה כוח, שוחר, השפעה, אימים, משא־ומתן, הסכם ופשרה. כך הם לומדים מה הן הדרכים שלהם להשיג מה שהם רוצים... אתן אומרות, ומצדדות בשיטת־הלימוד הזאת. אם זה כל־כך טוב, למה לא להרחיב את הנושאים?

ובין זיווית אברמסון

ליט את רעתו על הקטן והחלש, ואז פשוט המריבה נגמרת.

לעומת זאת, כשההורים נמצאים בבית, הקטן והחלש יודע שמכות־רצח הוא לא יחטוף, כי ההורה יגן עליו, ואז הוא מתעקש יותר.

● למרות שלא הסכמתי עם חלק מהדברים שנאמרו באל תתערבו במריבות שלהם, החלטתי לעשות ניסיון נוסף אחרי קריאת הכתבה. בין שני הילדים התחילה מריבה — כזאת שאפי שר היה להפסיק עלי־ידי צעקה חדה אחת והפרדת כוחות. אבל הפעם אשמתי את אוזניי, הקשחתי את ליבי ולא התערבתי. המריבה המילולית נמשכה דקות אחדות בלבד, אם כי הדציבלים היו ברמה גבוהה מאוד. לא זזתי מהמי קום.

● לפתע התפרץ הבן הקטן מחדרו (שם שהו שניהם בזמן המריבה) ורץ לעברי, כשהגדול רודף אחריו. נגעתי בגליון העולם הזה, שבו התפרסמה הכתבה,

וענת סרוסטי

כאילו לשאוב כוח מהרפס, ואמרת בקול קרי: תסתדרו בעצמכם, אני לא מתערבת!

זה היה, כנראה, האות להמשך הריצה בין החדרים, כשהקטן בראש והגדול בעיקבותיו.

● כל העסק לקח אולי דקה, שבסימומה נפל הקטן על המיטה ושבר את שתי שיניו הקידמיות (כבר שיניים קבועות). כל הריצה התמלאה בדם, הילד הקטן צרח מכאב ומפחד, והילד הגדול רק צעק: אני לא נגעתי בך!

תוך כדי הטיפול בילד המבוהל והפצוע חשבתי לעצמי: איזה שד הכריח אותי לוותר לרגע על האינטליקטים הבריאים של אם, שאומרים לה להפסיק כל מריבה בעודה קטנה?

כן, היינו כבר אצל רופא־השיניים. שני הכתרים יעלו כ־2000 שקל.

לאיזה אסכולה פסיכולוגית להגיש את החשבון?

דינאלה

האם כדאי להתערב במריבותיהם?

אסף וגיא שמי: למה זה גרם?

אני דווקא הייתי מציעה שתשתמש במה שקרה (אם כבר קרה, שלפחות תצמח מזה תועלת) כדי לומר לילדים שבנוודאי התרשמו מן האירוע, כל אחד ברכו, שמעכשיו והלאה בהחלט לא תתערבי עוד במריבות שלהם, מפני ש־10 שנות־התערבות הביאו למצב שבו קורה אסון ברגע שבו את לא מתערבת.

ומכיוון שאת אינך יכולה להבטיח את נוכחותך המתמדת והניצחית, כדי לי הפרידי ביניהם, הרי החלטת לתת להם מעכשיו את ההודמנות למצוא דרכים עצמאיות ומוצלחות יותר לפיתרון סיטואציות, כדי ששלומום הגופני לא יהיה תלוי לעד בהתערבותך.

ולסיום, אם גם בעיניי זה יש לך ולי קוראים רבים הסתייגויות, אשווה את הסיפור לנושא השיעורים. כשהורים מכינים את השיעורים עם ילדיהם הם שש־שבוע שנים, ובאחד הימים הם מפסיקים, מפסיקים כמו־בן גם הילדים, ומייד יש ירידה דראסטית בלימודיהם.

האם המסקנה צריכה להיות שעל ההורים להמשיך ולקחת על עצמם אחריות על שיעורי־הבית של הילדים, או שמא זה סימן לכך שילד לא היתה הודמנית ונותרה בלמידה ובעבודה עצמי איתו, והוא הפך תלתי והסר־אונים וכי מסקנה: האם לא כדאי להניח בידיו את המשימה עד שלמד, תוך עידוד ותמיכה, לקחת על עצמו את משימות־החיים שלו?

פעולה ביניהם, יגבירו בדרך־כלל את עוצמת המריבות בשלב הראשון, אולי כדי לבדוק אם אמנם מתכוון ההורה לבצע בעיקבות את השינוי שהודיע עליו.

מובן שמה שקרה אצלך, דינאלה, מדאיג ומרגיז מאוד. הרי את בעצמך כותבת ש־כל העסק לקח אולי דקה. האם את חושבת שיש לך האפשרות להבטיח את נוכחותך להרגעת הילדים תמיד, ובכל מצב, תוך דקה?

האם לא כדאי לנסות לאפשר להם ללמוד פיתרונות טובים יותר מן המריבות האלימות? הצעקה של הגדול "אני לא נגעתי בך" נוגעת ללב. הוא כבר יודע שהוא "האשם". הוא לא למד שכדי לריב דרוי המריבה לא פחות ממנו.

היחסים בין אחים הם הדרך הפשוטה והטובה ביותר שזימן הטבע לילדים כדי ללמוד יחסי־אנוש עם חברת־הש־וים. להורים יש — כמו־בן — אל הילדים חס מיוחד, ותרגי, סלחני, אף מתנשא, אולי מגונן, אולי מפנק, אולי מתבטל. אבל לילדים אחרים אין סלחנות. איתם צריך להתדרר כעם שווים, וזה מה שעלינו לעשות אחר־כך במשך כל ימי חיננו.

● לילדים יחידים לומדים את זה — לא תמיד — ביחסים עם חברים, שגם בהם אנו מציעים שלא להתערב — לא כשהילד שלך מכה, ולא כשהוא מוכה.

מראה שילדים אינם מכים זה את זה, או את אחיהם הקטנים, מכות־רצח כשההורים אינם. ההסבר הוא פשוט בכך שהילד הגדול והחזק יודע שאין מי שיעצור אותו, ולכן מוטלת עליו האחריות להציב לעצמו גבולות, והוא אמנם עושה זאת. הרי אין אנו עוסקים בילדים שיש להם בעייה קשה של אלימות, ושאינו להם שיפוט־מצאיות.

● ילדים נורמליים אינם פוגעים ברצינות באחים הקטנים. עם זה יכולות, כמו־בן, לקרות תאונות. אלה יכולות לקרות — וקורות — גם, ובעיקר, בי משפחות שבהן ההורים מתערבים בקביעות במריבות — מה שמגביר ומנציח אותן, כפי שכבר הסברתי. תאונות קורות גם כשאין מריבות.

● על מה שקרה אצלך אני אמנם חושבת שעלינו לקחת על עצמנו אחריות חלקית. כוונתי לכך שלא הסברנו או לא הרגשנו די הצורך, שאסור להורים לעשות שינויים ללא הכנה מספקת ומדוקדקת שלהם עצמם, וללא הסבר מוקדם לילדים, ובלא שיהיו משוכנעים לחלוטין בהגיון שמאחורי השינוי.

● מריבה איננה הרגע המתאים להיריע על שינוי. ההסבר צריך לבוא מראש, ובאופן חיובי: "אני סומכת עליי כש מתוכנן להסתדר, ואני מבינה עכשיו שאינני עוזרת לכם בכך שאני מתערבת". הצד־המרוויח" בקביעות מן ההתערבות יתנגד לשינוי באופן נמרץ וינסה, בשלב הראשון, לבטל את "רוע־ההגזירה. הילדים, תוך שיתודי

הקטן והחלש צורח או בוכה, ובאופן כזה מפעיל את חושי־הצדק של ההורים, המתערבים, כפי שאת מציעה, להגנת החלש, והמנצחים (כועסים, משפילים, מענישים) בכוח עליונות את הגדול, שהוא, בדרך־כלל, איננו גדול כלל.

● בריקה מדוקדקת של התהליך מגלה לעיתים קרובות מאוד שה־קטן והחלש מתגרה בגדול, כדי להתחיל את רצף האירועים המוכר לו היטב, שממנו הוא יוצא, בסופו של דבר, כשהוא מוגן וליעיתים מרוחם ומפוצה, בעוד שאחיו יוצא ננזף, ולעיתים נענש.

● כשההורים אינם מתערבים מתברר כמעט בכל המימשחות שהילדים מוציאים ררך להסתדר יפה ולפתור בעיות, ואינם נכנסים למריבות מיותרות.

● כשהילדים רבים לברם, הם אמנם לומדים ומתנסים בחוויה של איך יכריזים בני־אדם לחיות יחד גם כשיש ביניהם ניגודי־אינטרסים (תמיד יש). הם יצירתיים מאוד במציאת פיתרונות יפהפיים — תהליך שאיננו מתרחש כשההורים משמשים שופט, ומחליטים במקום הילדים מי אשם, מי יחשק בצעו, ויככלל מי צודק.

● הצרחות במשך שש שעות ביום, או המריבות של 10 שנים, מתרחשות, דינאלה, לצערי, רק בבתים שבהם יש התערבות במריבות. כל עוד יש התערבות כלשהי מצד ההורים — ישירה או עקיפה — לא יפסיקו הילדים לריב. ● הניסיון שלנו עם אלפי משפחות

שלום דינאלה,

אין צורך לומר כמה הצטערתי לשימוע על השינויים של בנך. בהחלט צרה צרורה (ויקרה). אבל לעניין המריבות של הילדים לא אוכל להסכים איתך, וחובה היא בעיניי להסביר את הנושא קצת יותר, כדי שלא תהיה א־הכנה גם אצל הורים אחרים, שכן עיקרון א־התערבות הורים במריבות הילדים נראה לי חשוב מאוד והרמשימי.

● אנסה להגיב עליי הסעיפים שלך: מובן שאת צודקת. מריבות בין ילדים באות גם מפני שכל אחד מגן על האינטרסים שלו. אלא שחשי־מרה, בדרך־כלל באופן מידי, מגלים הילדים שהמריבות שלהם מהוות אמצעי אופ־טימלי להשגת תשומת־לב ההורים.

● האפשרות הזאת מהווה כשביל לילדים פיתוי שמעטים עומדים בו. לכן, נוסף על המריבות הממשיות סביב ניגודי־אינטרסים, מתפתחות אינסוף מריבות על נושאים קטנטנים ובלתי־חשובים, שכל שני ילדים נבונים יכולים בעצם להתמודד איתם בעצמם. אם להשתמש בלשוני: ה־נספח של האירוע" הופך למוטיבציה מרכזית ב־90% מן האירועים.

● את אומרת שבלי התערבות ההורים ינצח, בדרך כלל, הגדול והחזק. לעומת זאת, בעיקבות התערבות ההורים מנצח בדרך־כלל הקטן והחלש, הילד לומד להשתמש בקטנותו ובחולשתו כמנוף להשגת כוח עקיף ומאניפולטיבי בירב יותר מזה של הגדול והחזק.